

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2017

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2017 (RP 134/2016 rd): Ärendet har inkommit till ekonomiutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 24.10.2016.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ekonomidirektör Mika Niemelä , arbets- och näringsministeriet
- direktionens rådgivare Lauri Kajanoja, Finlands Bank
- utvecklingsdirektör Hannu Kemppainen, Innovationsfinansieringsverket Tekes
- ekonomidirektör Ulla Hagman, Finnvera Abp
- vetenskaplig direktör Anne-Christine Ritschkoff, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- ekonomisk expert Simo Pinomaa, Finlands näringsliv rf
- näringspolitisk sakkunnig Jukka Kärnä, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chefsekonomist Mika Kuismanen, Företagarna i Finland rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Statens ekonomiska forskningscentral
- Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- Centralhandelskammaren
- Löntagarnas forskningsinstitut.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Det ekonomiska läget i Finland är fortsatt allvarligt. Vi har dock, åtminstone tillfälligt, gått från recession till långsam tillväxt. Den spirande tillväxten vilar tills vidare främst på den privata konsumtionen och på bygginvesteringarna. Däremot har exporten och investeringarna i produktion utvecklats mycket försiktigt.

Trots att regeringen förbundit sig att minska underskottet i de offentliga finanserna leder budgetförslaget för nästa år till ett betydligt underskott. Det väcker oro framför allt med tanke på Fin-

Utlåtande EkuU 38/2016 rd

lands förbindelser på EU-nivå. Allmänt taget menar utskottet att den åtstramande finanspolitik regeringen valt är motiverad i de rådande förhållandena. Budgeten utgår från att skuldutvecklingen ska brytas under de närmaste åren. Det är fortsättningsvis angeläget att anpassa de offentliga finanserna, men den valda linjen får inte äventyra den inhemska efterfrågan.

Utskottet understryker att såväl kostnadskonkurrenskraften som den strukturella konkurrenskraften måste vägas in när man bedömer den ekonomiska utvecklingen på lång sikt. Båda elementen är av avgörande vikt för sysselsättningen och tillväxten. Den svaga kostnadskonkurrenskraften har påverkat exporten och företagens investeringsvilja. På senare tid har åtgärder som stärker kostnadskonkurrenskraften kunnat genomföras och det behövs fler åtgärder i den riktningen. På lång sikt hänger Finlands ekonomi dock främst samman med den strukturella konkurrenskraften. Också i ett läge med ekonomiskt underskott krävs det mod att investera i tillväxt. I det perspektivet utgör företagsamhet, kompetens, forskning och utveckling samt kommersialisering av innovationer viktiga faktorer. Utskottet har granskat förslaget till statsbudget för 2017 och i fråga om arbets- och näringsministeriets huvudtitel framför allt ur de nämnda perspektiven.

Den ekonomiska utvecklingen i Finland är i hög grad beroende av innovationer. Det har att göra med strukturförändringarna i exportindustrin; tillväxten inom exporten förutsätter export av tjänster och ökad digitalisering. Även om exporten på senare år har visat en svag utveckling så har exempelvis företagen inom sjukvårdstekniken och spelbranschen gjort väl ifrån sig. Med tanke på det är det oroväckande att de finländska företagens satsningar på forskning och utveckling fokuserar på produktförbättring i stället för på nya öppningar. Det beror delvis på den svaga kostnadskonkurrenskraften i Finland, men det är också ett mer allmänt fenomen. De centrala politiska besluten måste också väga in konsekvenserna för den industri som exporterar varor och tjänster med högt förädlingsvärde till de växande marknaderna.

Det är oroande att realvärdet för företagens utgifter för forskning och utveckling fortgående sjunkit under de senaste åren. Att så skett accentueras ytterligare vid en internationell jämförelse. Det har dels att göra med företagens egna val, dels med att de offentliga bidragen till företag minskat. I en jämförelse av bidragspolitiken placerar sig Finland långt ned.

På senare år har särskilt innovationsstöden drabbats av nedskärningar samtidigt som tyngdpunkten skiftat från tillämpad forskning till grundforskning. Det gynnar tyvärr inte de innovativa strävandena. Tillämpad forskning och grundforskning ska visserligen inte ställas mot varandra, men problemet med den rådande betoningen är att den svaga innovativiteten i Finland framför allt anses bero på bristande förmåga att utnyttja idéer och kommersialisera dem. Rent allmänt kan man visserligen kritisera företagsstöden, men det finns klara motiv för stöd till privat innovationsverksamhet, eftersom de bidrar till omstruktureringen av industrin och stöder en exportbaserad tillväxt.

De finländska företagen finansieras fortsättningsvis i hög grad av bankerna. Det kan försvåra finansieringen särskilt för företag som är inne i en fas av snabb tillväxt. Ett annat hinder är den åtstramade bankregleringen i kombination med en utveckling där en allt större grupp företag saknar fysiska tillgångar som kan sättas in som säkerhet trots att företaget kan ha stor tillväxtpotential. Det finns därför ett stort behov av en mångsidigare finansmarknad och offentliga FoU-medel uttryckligen till tillväxtföretag.

Utlåtande EkuU 38/2016 rd

Ekonomiutskottet vill än en gång påpeka att EU-stöden måste utnyttjas bättre. Behovet av EU-medel accentueras av att de offentliga forskningsanslagen minskat. En central förutsättning för att EU-stöd ska kunna utnyttjas är att Finland bidrar med nationell medfinansiering. De minskande statsunderstöden försvagar i synnerhet Teknologiska forskningscentralen VTT:s möjligheter att söka finansiering genom Horisont 2020 och försvårar chanserna att ta hem EU-stöd. Det är angeläget att utveckla den nationella medfinansieringen och bedöma behovet av ett särskilt instrument för den.

Ekonomiutskottet ser det som viktigt med en omfattande bedömning av innovationsstöden i samband med regeringens halvtidsöversikt. Samtidigt vill utskottet understryka att regeringen bör se över hela systemet för exportfrämjande och hur det samverkar med innovationspolitiken.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 20.10.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kaj Turunen saf (delvis)
vice ordförande Harri Jaskari saml
medlem Harry Harkimo saml
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Lauri Ihalainen sd
medlem Katri Kulmuni cent
medlem Eero Lehti saml
medlem Rami Lehto saf
medlem Markus Lohi cent
medlem Martti Mölsä saf (delvis)
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Hanna Sarkkinen vänst
medlem Joakim Strand sv
medlem Antero Vartia gröna.

Sekreterare var

utskottsrad Lauri Tenhunen.

Utlåtande EkuU 38/2016 rd
Avvikande mening 1

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Finland befinner sig i ett ekonomiskt svårt läge, även om vissa positiva tecken kan skönjas. Arbetslösheten är hög och långvarig och ekonomin förväntas växa långsamt. Tillväxten vilar fortfarande främst på den inhemska konsumtionen, men enligt den senaste statistiken har också investeringarna börjat öka. Däremot drar exporten fortfarande dåligt och utsikterna för den globala ekonomin lovar ingen snabb ökning av den utländska efterfrågan. Eftersom ekonomin är beroende av efterfrågan på hemmamarknaden är det viktigt att vi inte kväver sysselsättningen och tillväxten genom nedskärningar och en alltför stram finanspolitik. I stället för att skära ned måste vi trygga den inhemska efterfrågan och satsa på produktiva och tillväxtskapande investeringar som betalar sig.

Utskottet lyfter i sitt utlåtande föredömligt fram att Finlands ekonomi på lång sikt är beroende av stark kompetens och strukturell tillväxtkonkurrenskraft, vilket gynnas av bland annat företagsamhet, forskning och utveckling samt kommersialisering av innovationer. Som framgår av utlåtandet har realvärdet för de finländska företagens satsningar på forskning och utveckling sjunkit, och satsningarna fokuserar på produktförbättringar i stället för på nya öppningar. Det bådär inte gott för den framtida konkurrenskraften. Regeringens nedskärningar inom forskning och utveckling förvärrar tyvärr läget ytterligare.

I det perspektivet är det en beklaglig och dålig politik att regeringen beslutat fortsätta skära ned på utbildningen, forskningen och stöden för utveckling och innovationer. Finansutskottet måste dra tillbaka nedskärningarna, göra kraftfulla satsningar på FoU-verksamheten och i synnerhet höja anslagen till Tekes. Det är bara genom satsningar på kompetens och innovationer som vi på lång sikt kan nå hållbar tillväxt, höja exporten av varor och tjänster med högt mervärde och skapa nya jobb.

Det nya företagsstöd som enligt planerna ska sättas in nästa år, det vill säga kompensationen för industrins ökande kostnader till följd av utsläppshandeln, är inte motiverat med de nuvarande priserna på el och på utsläppsrätter. Stödet har motiverats med risken för kolläcka, men det har inte lagts fram några trovärdiga argument för att hotet är reellt. I det fall att regeringen genomför det planerade kompensationsstödet för utsläppshandeln, bör det träda i kraft först när priset på utsläppsrätter överskrider ett tillräckligt högt satt gränsvärde. Stödet måste också bindas till ett krav på utveckling av ren teknik. För att stärka konkurrenskraften på lång sikt måste de offentliga stöden i ökande grad riktas till de företagsstöd som ger störst genomslag, alltså till utveckling av nya och innovativa produkter, produktionstekniker och produktionssektorer. Regeringen bör snabbt göra en konsekvensbedömning av hela innovations- och företagsstödsystemet och utifrån bedömningen se över systemet.

Avvikande mening

Jag föreslår

Utlåtande EkUU 38/2016 rd
Avvikande mening 1

att finansutskottet i samband med behandlingen av budgetförslaget beaktar dessa synpunkter.

Helsingfors 20.10.2016

Hanna Sarkkinen vänst

Utlåtande EkUU 38/2016 rd Avvikande mening 2

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

1) *Den finanspolitiska linjen.* Ekonomiutskottets utlåtande lyfter fram Finlands svåra ekonomiska läge och de svaga tillväxtutsikterna. Utskottet framhåller att den valda, något åtstramande finanspolitiska linjen inte får äventyra den inhemska efterfrågan. Det är viktigt att det poängteras, eftersom en alltför stram finanspolitik äventyrar den spirande ekonomiska tillväxten.

Också de gröna vill bryta skuldsättningen, men för att säkra tillväxten måste de offentliga finanserna anpassas i måttligare takt. En balansering av finanserna under två valperioder stöder sysselsättningen, den ekonomiska tillväxten och människornas välfärd.

2) *Nedskärningarna i innovationsstöden.* Som utskottet konstaterar är den ekonomiska utvecklingen i Finland i hög grad beroende av innovationer. Exporten är beroende av att vi har tjänster som efterfrågas utomlands och av att vi kan utnyttja digitaliseringen. Ekonomiutskottet känner med all rätt oro över att särskilt innovationsstöden drabbats av de senaste årens nedskärningar och över att realvärdet för företagens utgifter för forskning och utveckling sjunkit på senare år. Ekonomiutskottet bör dock kräva att finansutskottet konkret återtar de nedskärningar som exempelvis Tekes drabbats av.

3) *Kompensationen för utsläppshandeln.* Regeringen föreslår i budgetpropositionen att de sektorer som är särskilt utsatta för risker för kolläckage, i praktiken den tunga industrin, kan beviljas stöd som kompensation för det högre elpris som beror på priset på utsläppsrätterna. Det föreslagna anslaget för denna kompensation är 43 miljoner euro för 2017.

Stödet utgör kompensation för en skada vars existens inte har bevisats. Till exempel konstaterar Statens ekonomiska forskningscentral i en rapport ("Ilmastopolitiikan vaikutukset Suomen kansantalouteen ja kilpailukykyyn") att den empiriska forskningen inte upptäckt något kolläckage. Dessutom riktas kompensationen till sektorer som redan nu får rikliga stöd genom sänkt elskattesats (cirka 400 miljoner euro) och skatteåterbäringen för energiintensiv industri (cirka 220 miljoner euro). Att binda ytterligare resurser i sektorer med jämförelsevis svaga tillväxtutsikter försvagar utsikterna för samhällsekonomin.

I den föreslagna formen sänker kompensationen inte industrins elpris och sporrar inte heller till klimatvänliga investeringar. Om kompensationen genomförs bör den träda i kraft först när priset på utsläppsrätter överskrider ett tillräckligt högt satt gränsvärde, och stödet måste också bindas till ett krav på utveckling av ren teknik. Det bästa användningsändamålet för inkomsterna från utsläppshandeln vore, i linje med utsläppshandelsdirektivet och Europarådets riktlinjer, att anslå minst 50 procent av inkomsterna till klimatgärningar. Inkomsterna från utauktionerade utsläppsrätter bör som under förra valperioden riktas till klimatåtgärder i utvecklingsländer eller genom fondering till inhemska innovationsprojekt inom förnybar energi och energieffektivitet.

4) *Företagaravdraget.* Det företagaravdrag på 5 procent som regeringen föreslår (RP 176/2016 rd) är avsett att stödja företagande. Företagarstödet ska också omfatta personföretag, vilket avses

Utlåtande EkUU 38/2016 rd
Avvikande mening 2

ge samma fördelar som den tidigare sänkningen av samfundsskatten. En stor del av små- och mikroföretagen är personföretag och står i en nyckelställning när det gäller att stärka sysselsättningen.

Nackdelen med ett jämnt, schablonmässigt företagaravdrag är att nyttan koncentreras hos stora och framgångsrika personföretag, exempelvis apotek, juridiska byråer och motsvarande.

För att jämna ut effekterna på inkomstfördelningen föreslår de gröna därför att företagaravdrag beviljas vid inkomster på högst 50 000 euro. Alla personföretag kan alltså göra avdraget upp till den gränsen, men på inkomster över 50 000 euro beviljas inte längre företagaravdraget på 5 procent. Det eliminerar nyttan av avdraget för de mest framgångsrika företagen, men den sporrande effekten kvarstår oförändrad för övriga företag. Enligt beräkningar gjorda av riksdagens utredningstjänst skulle den här modellen öka skatteinkomsterna med cirka 23 miljoner euro.

Ekonomiutskottet bör i sitt utlåtande föreslå att det företagaravdraget beläggs med ett inkomsttak på 50 000 euro.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 20.10.2016

Antero Vartia gröna

Utlåtande EkuU 38/2016 rd Avvikande mening 3

AVVIKANDE MENING 3

Motivering

Den ekonomiska tillväxten i Finland är fortsatt långsamt och sysselsättningen har inte ökat i önskad omfattning. Även om arbetslösheten inte längre växer totalt så ökar fortfarande långtidsarbetslösheten. Över 37 procent av alla arbetslösa, nästan 130 000 människor, har varit arbetslösa i mer än ett år. Exporten uppvisar svagt positiva tecken, exempelvis i fråga om varvsindustrin och de ökande exportgarantier som Finnvera beviljar. Investeringarna i bioekonomi är viktiga särskilt för att få fart på tillväxten inom skogsindustrin. Den spirande tillväxten räcker dock inte för att vända hela den ekonomiska utvecklingen. I planen för de offentliga finanserna och i budgeten för nästa år ingår inga åtgärder som tillräckligt starkt korrigerar läget. Trots de enstaka ljusglimterna är den samlade bilden av ekonomin dyster, enligt finansministeriets översikt. Den ekonomiska tillväxten hotar bli svag också under de kommande åren, exporten drar inte tillräckligt och Finland når inte upp till samma tillväxttakt som de konkurrerande länderna och världsekonomin. Tillväxten bygger i hög grad på inhemsk konsumtion och byggande. Regeringen har inte investerat tillräckligt i tillväxt- och sysselsättningsstödande åtgärder. Det blir därför än svårare att nå målen för sysselsättningen och tillväxten. Dagens ekonomiska utveckling genererar inte de skatteinkomster som krävs för att bekosta den offentliga servicen i framtiden. Och trycket på service är avsevärt i och med att befolkningen åldras.

Finland ligger långt efter i fråga om satsningar på forskning, innovationer och produktutveckling. Jämfört med andra OECD-länder har realvärdet för forsknings- och utvecklingsutgifterna i Finland sjunkit markant på 2010-talet. I andra länder har investeringarna ökat i praktiken under hela 2000-talet. Samtidigt har också de offentliga understöden minskat, medan vissa konkurrentländer gjort kraftiga offentliga satsningar på innovationsverksamhet. I kapplöpningen på innovationsfältet tvingas våra företag starta långt bakom konkurrenterna. I Finland ligger fokus på produktförbättringar i stället för på nya öppningar. Vill vi konkurrera på den globala marknaden behöver vi fler nya produkter med högt mervärde. De finländska företagens satsningar på nya produktionsområden eller globala innovationer uppgår i medeltal till mindre än 15 procent av satsningarna på forskning, utveckling och innovationer, medan motsvarande siffra i ett internationellt perspektiv är närmare 50 procent i de länder som hör till den bästa fjärdedelen.

Med tanke på att exempelvis anslagen till Innovationsfinansieringsverket skärs ned avsevärt, hotar utvecklingen gå vidare i samma riktning. I regeringen skärs anslagen till Tekes ned med hela 138 miljoner euro. I förening med nedskärningarna inom utbildningen och kompetensen försvagar de här åtgärderna de finländska företagens möjligheter till produktutveckling, innovationsverksamhet och kompetenshöjning. Det hämmar i sin tur de framtida tillväxtpotentialerna. På grund av nedskärningarna är risken stor att vår innovationsverksamhet och höga kompetens går förlorade. Det kommer att ta längre tid att få ut nya produkter på marknaden och i vissa fall hindras marknadsintroduktion. När de offentliga medlen dras in minskar också den privata sektorns satsningar. Forskning visar att en euro från Tekes ger företagen två euro i bidrag till FoU och innovationer. I stället för att utsätta Tekes för överdimensionerade nedskärningar och försvaga verkets finansiella bas måste de finansiella förutsättningarna stärkas.

Utlåtande EkUU 38/2016 rd
Avvikande mening 3

Den ekonomiska politiken måste framför allt fokusera på exportfrämjande, ökade investeringar på hemmaplan, höjning av produktiviteten och sysselsättningen samt stärkt kompetens. Företagens tillgång till energi till rimligt pris måste tryggas.

Finland behöver bli bättre på att söka bidrag för nya investeringar. Internationaliseringen i små och medelstora företag spelar en viktig roll som tillväxtpotential. Vi måste stödja de små och medelstora tillväxtinriktade företagens internationaliseringssträvande genom att bilda ett särskilt bolag som hjälper till att föra ut stora projekt på den internationella marknaden i stället för att fokusera på enstaka produkter. Vi behöver högkvalitativa och likvärdiga tjänster för internationalisering i hela landet.

Finland bör mer aktivt utnyttja den växande Europeiska fonden för strategiska investeringar (Efsi) och andra möjligheter att finansiera viktiga trafik- och infrastrukturprojekt. Finlands arktiska kompetens öppnar stora möjligheter för tillväxt. Vi måste befrämja projekt och konkreta åtgärder i de arktiska regionerna men samtidigt beakta principerna för en hållbar utveckling. Planeringen av en järnvägslinje till Ishavet måste inledas.

Det är angeläget att hitta nya exportmöjligheter bland annat inom tjänstesektorn. Tjänsteexportens andel är redan nu 10 procent av bnp och 30 procent av hela exporten. Att ta fram en näringspolitisk strategi för den privata tjänstesektorn, inklusive turismen, måste lyftas fram som ett spetsprojekt. Vi kan stärka etableringen av näringsverksamhet i Finland och den sysselsättningsstimulerande tillväxt nya företag för med sig genom att förbättra de allmänna förutsättningarna för företagen och värna om såväl den reella konkurrenskraften som kostnadskonkurrenskraften. Vidare bör den cirkulära ekonomin tas upp i ett spetsprojekt. Den cirkulära ekonomin kan höja Finlands bnp avsevärt och samtidigt bidra till minskade utsläpp av växthusgaser. Den kan också ge upphov till nya exportkällor och minska importberoendet. Regeringen bör förbinda sig att befordra den brett förankrade vägkarta för cirkulär ekonomi och anknyttande åtgärder som tagits fram under samordning av Sitra.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 20.10.2016

Lauri Ihalainen sd
Johanna Ojala-Niemelä sd